

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปรากฏการณ์ชีวิต ของเยาวชนผู้เสพยาบ้า มุ่งทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ทางสังคม (Phenomenon) ตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ของ Husserl เพื่อตอบคำถามการวิจัย (Research Question) 6 คำถาม คือ 1) บริบทครอบครัวของเยาวชนเป็นอย่างไร 2) กลุ่มเพื่อนของเยาวชนเป็นอย่างไร 3) วิถีชีวิตของเยาวชนก่อนเสพยาบ้าเป็นอย่างไร 4) จุดเปลี่ยนที่ตัดสินใจเสพยาบ้าเป็นอย่างไร 5) เมื่อเป็นผู้เสพยาบ้าเยาวชนมีวิถีชีวิตอย่างไร และ 6) เมื่อเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาเยาวชนมีวิถีชีวิตอย่างไร พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการดูแลช่วยเหลือเยาวชนเสพยาบ้าที่สอดคล้องกับบริบทของปัญหาและเงื่อนไขชีวิตของเยาวชนผู้เสพยาในภาพรวม โดยการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาใช้ในการดำเนินการวิจัย ซึ่งแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารอบแนวคิดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ชีวิตของเยาวชนผู้เสพยาบ้า

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ตีความ ปรากฏการณ์ชีวิตของเยาวชนผู้เสพยาบ้า

ขั้นตอนที่ 3 การคืนข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรากฏการณ์ชีวิตของเยาวชนผู้เสพยาบ้า

โดยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

การพัฒนารอบแนวคิดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ชีวิตของเยาวชนผู้เสพยาบ้า

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด พฤติกรรมการคิดยา เวชศาสตร์การคิดยา พัฒนาการของวัยรุ่น แนวทางการบำบัดรักษา ผู้ป่วยยาเสพติด การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แนวคิดทฤษฎี ความผูกพันทางสังคม (Social Bond) และทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) แล้วนำมาร่างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

1. บริบทสิ่งแวดล้อมของผู้เสพยาบ้า ซึ่งประกอบด้วย

1.1 บริบทของครอบครัว

1.2 บริบทของชุมชนที่พักอาศัย

1.3 บริบทของกลุ่มเพื่อน

1.4 บริบทของสถานศึกษา

2. ผู้เสพยาบ้า ซึ่งประกอบด้วย
 - 2.1 วิธีชีวิตก่อนเสพยาบ้า
 - 2.2 จุดเปลี่ยนที่ตัดสินใจเสพยาบ้า
 - 2.3 วิธีชีวิตเมื่อเป็นผู้เสพยาบ้า
 - 2.4 ผลกระทบจากการเสพยาบ้า
 - 2.5 วิธีชีวิตเมื่อเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา
3. ยาบ้าที่ใช้เสพยา ประกอบด้วย
 - 3.1 การรับรู้การออกฤทธิ์ของยาบ้า
 - 3.2 การเข้าถึงยาบ้า
 - 3.3 การให้ความหมายกับยาบ้า

จากนั้นนำกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งเกี่ยวกับ 3 ประเด็น ไปศึกษานำร่อง (Pilot Survey) จากผู้เสพยาบ้าที่มารับบริการในสถาบันธัญญารักษ์ จำนวน 5 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อนำสู่การปรับกรอบแนวคิดสำหรับใช้ดำเนินการวิจัย ซึ่งพบว่า โครงสร้างกรอบแนวคิดที่พัฒนามันครอบคลุมรายละเอียดวิถีชีวิตของผู้เสพยาบ้า แต่ต้องปรับรายละเอียดย่อยที่เป็นนิยามศัพท์ของกรอบแนวคิดให้ได้รายละเอียดมากที่สุด เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้เสพยา และ วิถีชีวิตก่อนเสพยาบ้า จากเดิมที่กำหนดคำถามพฤติกรรมประจำวันก่อนที่จะเสพยาบ้าว่าทำอะไรบ้างเกี่ยวกับกิจกรรมประจำวัน พบว่า ทุกรายของผู้ให้ข้อมูล ตอบว่า “ก็ปกติ ไม่มีอะไร” ซึ่งทำให้การสนทนาคัดค้านผู้ให้ข้อมูลรอฟังคำถามเพื่อจะตอบตามที่ผู้วิจัยต้องการรายละเอียด ทำให้บางครั้งผู้สัมภาษณ์พูดมากกว่าผู้ให้ข้อมูลแต่เมื่อผู้วิจัย เปลี่ยนวิธีการ โดยไม่ใช้นิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิด ไปใช้โดยการถามประเด็นกว้างว่า “ก่อนที่จะลองยาครั้งแรกเวลาส่วนใหญ่ใช้ทำอะไรบ้าง” ปรากฏว่า การสนทนาเป็นไปด้วยดีเหมือนการสนทนาพูดคุยปกติไม่เหมือนการสัมภาษณ์ที่ตั้งใจไปแสวงหาคำตอบ

การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ตีความ ปรากฏการณ์ชีวิตของเยาวชนผู้เสพยาบ้า

ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) มีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดขอบเขตพื้นที่

ดำเนินการศึกษาในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ในจังหวัดหนึ่งของเขตตรวจราชการที่ 2 ซึ่งมีทะเบียนรายชื่อ ที่อยู่ ของนักเรียนที่เสพยาบ้า มีสถานบริการที่ให้การบำบัดรักษายาเสพติดและยินดีเปิดเผยข้อมูล

2. กำหนดขอบเขตของ ผู้ให้ข้อมูลหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (Participant)

ประกอบด้วย

2.1 เยาวชนผู้เสพยาบ้า จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติดังนี้

- 2.1.1 เป็นผู้ที่มียุ่ระหว่าง 14-25 ปี
- 2.1.2 เป็นผู้ที่มิถูกลำเนาเป็นหลักแหล่งสามารถเข้าถึงและติดตามได้
- 2.1.3 เป็นผู้มีประสบการณ์ในการเสพยาบ้า ภายในระยะเวลา 12 เดือน ก่อนให้

ข้อมูล

- 2.1.4 เป็นผู้สมัครใจ และยินดีให้ข้อมูล
- 2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 24 คน ได้แก่
 - 2.2.1 ผู้ปกครองของเยาวชนผู้เสพยาบ้า จำนวน 17 คน
 - 2.2.2 ครู/อาจารย์ในสถานศึกษาของเยาวชนผู้เสพยาบ้า จำนวน 5 คน
 - 2.2.3 พยาบาลผู้ให้การบำบัดรักษายาเสพติด จำนวน 1 คน
 - 2.2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต และยาเสพติด จำนวน 1 คน

3. ขอบเขตเนื้อหา ใช้กรอบที่ได้จากการพัฒนากรอบแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตของเยาวชนผู้เสพยาบ้าข้างต้น

4. การเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้การวิจัย

4.1 แบบสัมภาษณ์ สร้างขึ้นตามขั้นตอนต่อไปนี้

4.1.1 นำกรอบแนวคิดมาใช้เป็นแนวทางในการวางโครงสร้างคำถามเพื่อการเก็บข้อมูล แล้วนำมาสร้างเป็นประเด็นคำถาม

4.1.2 เมื่อได้โครงสร้างของคำถามแล้วผู้วิจัยได้นำ โครงสร้างคำถาม เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความสอดคล้องว่าประเด็นคำถามดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ พร้อมปรับแก้ตามคำแนะนำ

4.1.3 สร้างแนวทางการสัมภาษณ์ (Topic Guide) ตาม ประเด็นคำถาม สำหรับแต่ละกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ Topic Guide สำหรับ เยาวชนผู้เสพยา และ Topic Guide สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

- 4.1.3.1 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับบริบทครอบครัว
- 4.1.3.2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน

4.1.3.3 วิธีชีวิตก่อนเสพยาบ้าของเยาวชน ประกอบด้วยประเด็นคำถาม พฤติกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันในด้าน การเรียน การอยู่กับกลุ่มเพื่อน และ การอยู่ร่วมกับครอบครัว

4.1.3.4 จุดเปลี่ยนผันตัวเป็นผู้เสพยาบ้า ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับ เหตุการณ์ที่นำไปสู่การทดลองเสพยาบ้าครั้งแรก

4.1.3.5 วิธีชีวิตขณะเสพยาบ้า ประกอบด้วยประเด็นคำถามพฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน การอยู่กับกลุ่มเพื่อน และ การอยู่ร่วมกับครอบครัว ความถี่และปริมาณการเสพยาบ้า

4.1.3.6 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความยากง่ายของกรไ้ได้มาซึ่งยาบ้า

4.1.3.7 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้การออกฤทธิ์ของยาบ้าต่อร่างกายและ อารมณ์ความรู้สึก

4.1.3.8 วิธีชีวิตขณะเข้ากระบวนการบำบัดรักษายาบ้า ประกอบด้วยประเด็นคำถามพฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน หรือผลการเรียน การอยู่กับกลุ่มเพื่อน และ การอยู่ร่วมกับครอบครัวและการเว้นระยะการเสพยาบ้าและปริมาณการเสพยาบ้า

4.1.4 เมื่อสร้าง Topic Guide เรียบร้อยแล้ว นำไปทดลองสัมภาษณ์ เยาวชน ผู้เสพยาบ้าที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างแต่มีความคล้ายคลึงกัน จำนวน 3 คน เพื่อปรับภาษาให้สามารถสื่อสารได้เข้าใจตรงกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล จากการทดลองใช้แบบสัมภาษณ์ พบว่า ภาษาที่ผู้วิจัยใช้ในประเด็นคำถามเป็นทางการจึงเกิดความไม่ราบรื่นในการสนทนา จึงต้องปรับให้เป็นภาษาพูด ที่สั้น ง่าย ชัดเจน เช่น คำว่า “วิธีชีวิตก่อนเสพยา” ปรับเป็นเมื่อ “ก่อนจะเล่นยาอยู่กับใครอย่างไร ทำอะไรบ้าง” “จุดเปลี่ยนที่ทำให้เสพยาคืออะไร” ปรับเป็น “ตอนเล่นยาครั้งแรกเลยมันเป็นไงมาไงถึงไปเล่น” เป็นต้น

4.1.5 การเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเยาวชนผู้เสพยาบ้า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เสพยาบ้า (ผู้ปกครองของเยาวชนผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ในสถานศึกษาของผู้ให้ข้อมูล พยาบาลผู้บำบัดรักษา และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติด) มีขั้นตอนดังนี้

4.1.5.1 การขอความร่วมมือจากสถานศึกษา โดยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขออนุญาตทำการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลของนักเรียน นักศึกษา และ อาจารย์ผู้เกี่ยวข้อง

4.1.5.2 พบอาจารย์ฝ่ายปกครองเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับ ความสำคัญของงานวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย โดยขอให้อาจารย์ฝ่ายปกครองช่วยอำนวยความสะดวกในการนัดหมาย

4.1.5.3 พบผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อชี้แจงรายละเอียด

4.1.5.4 จัดเตรียมห้องสัมภาษณ์ที่เป็นสัดส่วน

4.1.5.5 ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจกับผู้ปกครองและนักศึกษากลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูลและวิธีการ พร้อมการเก็บรักษาความลับของข้อมูลต่างๆ ที่จะได้พบว่า ผู้ปกครองและนักศึกษายินดีพุดคุยให้ข้อมูล

4.1.5.6 ให้ลงนามใบยินยอมร่วมเข้าร่วมการวิจัยของตนเองและของนักศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหากอายุยังไม่เกิน 18 ปี ซึ่งทุกคนให้ความยินยอมด้วยความเต็มใจ

4.1.5.7 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลและผู้เกี่ยวข้อง ระหว่างเดือน กรกฎาคม 2552- ธันวาคม 2552

4.2 แบบสังเกตแบบมีโครงสร้างมีกรอบการสังเกตว่า ใครทำอะไรที่ไหนอย่างไร

4.3 การตรวจสอบความตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้ 4 วิธีการหลักเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความตรงและน่าเชื่อถือดังนี้

4.3.1 การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจเพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริง

4.3.2 สอบถามซ้ำในประเด็นเดิมแต่เปลี่ยนลักษณะการใช้คำพูดโดยไม่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกรู้สึกว่าถูกสอบสวนหรือถูกจับผิด

4.3.3 ระมัดระวังไม่ใช้มุมมองความคิดของผู้วิจัยในการตีความข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการต่างๆ เช่น ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตทำการจดบันทึกสิ่งที่เห็นตามจริงที่สังเกตได้ การให้ความหมายของกิจกรรมที่เห็นเป็นไปตามมุมมองของผู้ถูกสังเกตหรือผู้ร่วมกิจกรรมนั้นๆ สำหรับกรณีที่ข้อมูลได้จากสัมภาษณ์หากมีการบันทึกเทปผู้วิจัยระมัดระวังในการถอดเทปโดยถอดเทปแบบคำต่อคำ (Verbatim) เป็นต้น เมื่อพบข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วนเมื่อพบประเด็นใหม่เกิดขึ้นดังสมมุติฐานทันที ซึ่งพบว่าข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11 มีประเด็นเพิ่มเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์เมื่อเสพยาบ้า ผู้วิจัยได้กลับไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ถึง รายที่ 10 ปรากฏว่า ทุกคนไม่มีเพศสัมพันธ์เมื่อเสพยาบ้ารวมถึงไม่ได้สนใจสร้างความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามเนื่องจากเวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนและการเสพยาบ้า ดังนั้นจึงตัดสมมุติฐานในประเด็นนี้ทิ้ง ทำเช่นนั้นจึงไม่พบสมมุติฐานเพิ่มเติมจึงยุติการเก็บข้อมูล

4.3.4 การตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีการยืนยันสามเส้า (Triangulation) ผู้วิจัยใช้หลักการตรวจสอบยืนยันข้อมูลดังนี้

4.3.4.1 Data Triangulation

4.3.4.2 Methods Triangulation

4.3.4.3 Review Triangulation

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล แบบ Content Analysis โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

5.1 อ่านเรื่องราวจากการจดบันทึกการสัมภาษณ์ (Field Note) ทั้งหมดจนผู้วิจัยเข้าใจเรื่องราวชัดเจนเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของข้อมูล และ ให้รหัสข้อมูล (Code) ตามที่กำหนดไว้จำนวน 9 Code

5.2 คัดแยกข้อมูลรหัสเดียวกันมาอยู่ด้วยกัน แล้วอ่านซ้ำไปมา (read and reread) เพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลในแต่ละหมวดหมู่ จากนั้นเขียนประมวลความตามข้อมูลนั้นๆ โดยยกประโยคคำพูด (Quotation) ของแต่ละคนที่เกี่ยวข้องวางเรียง แล้วลงรหัส Sub Code ตามประเด็นย่อยที่พบ เรียบเรียงประมวลเรื่องราวตามหมวดหมู่ย่อยๆ ภายใตรหัสที่กำหนดไว้

5.3 สรุปประมวลความโดยใช้ภาษาวิชาการในการอธิบายเรื่องราวดังกล่าว ให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด คัดเลือก Quotation ที่ยืนยันข้อสรุปได้ชัดเจนที่สุดมาประกอบ ซึ่งพบว่า การวิเคราะห์รายบุคคลจำเป็นต้องนำ Quotation ที่เกี่ยวข้องกับข้อสรุปที่ค้นพบมาสนับสนุนให้ครอบคลุม

การคืนข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรากฏการณ์ชีวิตของเยาวชนผู้เสพยาบ้า

ดำเนินการเป็น 2 ส่วนคือ

1. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์แนวทางการช่วยเหลือเยาวชนผู้เสพยาบ้าที่เหมาะสม เมื่อ วันที่ 27 สิงหาคม 2552
2. จัดเวทีคืนข้อมูลแก่ ผู้มีส่วนอย่างสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอปรากฏการณ์ (Phenomenon) ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลและข้อสรุปที่ได้ ผู้วิจัยได้จัดเวทียืนยันข้อมูลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2552 ณ ห้องประชุมชั้น 3 วิทยาลัยอาชีวศึกษาซึ่งผู้เสพยาบ้าส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ การจัดเวทีครั้งนี้ทางสถานศึกษาขอให้ผู้วิจัยนำครอบครัวของนักศึกษาผู้เสพยาบ้าที่ไม่ได้ให้ข้อมูล จำนวน 8 ครอบครัว เข้ามาร่วมด้วยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือดูแลผู้เสพยาบ้าต่อไป โดยมีคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้สังเกตกิจกรรมดังกล่าว และมีผู้เข้าร่วมเวที จำนวน 60 คน ประกอบด้วย

- 2.1 เยาวชนผู้เสพยาบ้า จำนวน 25 คน
- 2.2 ผู้ปกครองเยาวชนผู้เสพยาบ้า จำนวน 24 คน
- 2.3 อาจารย์วิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 5 คน
- 2.4 พยาบาลผู้เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาเสพติด จำนวน 5 คน

2.5 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบำบัดรักษาเสพติด จำนวน 1 คน

ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และยืนยันข้อสรุปที่ค้นพบ 2) การให้ความรู้เรื่องยาเสพติดและการดูแลช่วยเหลือ 3) การทำกลุ่มความรักและการเยียวยา 4) การคืนสัมพันธภาพสู่ครอบครัว

เมื่อได้ข้อมูลจาก 2 ส่วนสำคัญ ข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์และเสนอแนวทางดูแลช่วยเหลือเยาวชนผู้เสพยาบ้าต่อไป